

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук Стрельченко Оксани Григорівни на дисертаційне дослідження Небитової Наталії Юріївни на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми», поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Торгівлею людьми є формою сучасного рабства, яка передбачає незаконне перевезення людей із застосуванням сили або обману з метою експлуатації, у тому числі сексуальної. Торгівля людьми є глобальною проблемою, яка стосується людей різного віку. За оцінками, приблизно 1 000 000 людей щорічно стають жертвами торгівлі людьми у всьому світі, а від 20 000 до 50 000 потрапляють до Сполучених Штатів, які є одним із найбільших пунктів призначення для жертв торгівлі людьми в сексуальних цілях. Торгівці людьми часто створюють транснаціональні маршрути для перевезення мігрантів, які через несприятливі умови життя змушені звертатися за послугами до контрабандистів. Торгівля людьми зазвичай починається в країнах походження, Україна, на жаль є такою країною. І питання протидії торгівлі людьми стали ще більш актуальними із початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну, що спричинило великі хвилі біженців як в середині країни так і за її межами.

Як вірно зазначає авторка дисертації, відсутність своєчасних комплексних монографічних досліджень щодо виявлення, опису та удосконалення адміністративно-правових засад взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми в Україні, наявність у цій сфері значних законодавчих та практико-реалізаційних прогалин, що впливають на рівень адміністративно-правового захисту та підтримки жертв торгівлі людьми в Україні, сукупно обґрунтовують необхідність розгляду обраної для аналізу тематики дисертаційного дослідження. Тому існує нагальна потреба в такому науково-теоретичному дослідженні і це свідчить про

підвищену актуальність, науково-теоретичну і практичну цінність обраної Н. Ю. Небитовою тематики дисертаційного дослідження.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

При вивченні дисертаційної роботи та наукових публікацій авторки з'ясовано, що дослідження є структурованим, логічним, послідовним і відповідає заявленій меті та поставленим завданням, відображеним у роботі.

Авторкою, здійснено аналіз достатньої кількості доробок вітчизняних і зарубіжних вчених та науковців, а також положень як національного, так і міжнародного законодавства з цілого спектру питань, які стосуються адміністративно-правових засад взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми, що свідчить про теоретичну та практичну значущість тематики дисертаційної роботи.

Також слід відмітити, що всі розділи дисертаційної роботи побудовані за принципом пропорційності, взаємовиключення та не пересічності, характеризуються єдністю змісту, в результаті чого авторці вдалося виконати поставлені завдання та надати обґрунтовані висновки, пропозиції та рекомендації з удосконалення адміністративно-правових засад взаємодії різних суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано у десяти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук та п'ять тез доповідей, які оприлюднено на п'яти міжнародних науково-практичних конференціях.

Здійснення аналізу дисертаційного дослідження та наукових публікацій дає підстави стверджувати про факт обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження в галузі адміністративного права, їх цінності для теоретичного і практичного застосування в межах виконаних дисертантом завдань, а також про те, що дослідження Н. Ю. Небитової здійснено на високому науковому рівні, а наукові публікації висвітлюють положення всіх розділів дисертаційної роботи.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в

опублікованих працях. За своїм характером дисертаційне дослідження є одним із перших комплексних досліджень у межах адміністративної науки, що послідовно розкриває адміністративно-правові засади та теоретико-правові підходи щодо розуміння сутності взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми в Україні як однієї із важливих компонентів інтегрованої системи заходів подолання вказаного глобального суспільно-небезпечного явища. Унаслідок проведеного дослідження обґрунтовано низку концептуальних теоретичних і практичних положень, наукових висновків, узагальнень та пропозицій, що відповідають змістовним ознакам наукової новизни.

Зокрема, вперше сформовано категорійно-поняттєву визначеність правового концепту «взаємодія органів Національної поліції України з іншими суб'єктами у сфері протидії торгівлі людьми» як процесу свідомого впливу таких суб'єктів (індивідуальних чи колективних) один на одного задля досягнення нормативно закріплених спільно визнаних цілей з метою забезпечення інтегрованого підходу до подолання цього суспільно-небезпечного явища. Також, схарактеризовано правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми та визначити місце серед них норм адміністративного законодавства. Дисертанткою обґрунтовано необхідність розроблення та прийняття нормативно-правового акту загального характеру під назвою: «Положення про взаємодію органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями», що визначатиме правові основи, загальну мету, принципи, завдання, повноваження сторін взаємодіючих відносин, характер партнерства та його обсяг і на підставі якого мають розроблятися більш деталізовані акти (порядки, інструкції), що визначатимуть конкретних партнерів (сторін) взаємодії, цільові групи (дітей, жінок, іноземців тощо) та заходи спільно-скоординованої діяльності у тому числі щодо протидії торгівлі людьми як за звичайних умов, так і під час дії правового режиму воєнного стану.

В роботі містяться й інші положення, висновки та рекомендації як теоретичного характеру так і, пов'язанні з ними рекомендації щодо практичного застосування, що свідчить про цілісність, завершеність та значущість новизни отриманих результатів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Автором проаналізовано та використано у дисертаційному дослідженні вагомі, ґрунтовні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених науковців, в яких досліджувалися і історичні і, методологічні адміністративні взаємодії різних державних і громадських інституцій у сфері протидії торгівлі людьми.

Авторкою досягнуто поставленої мети дисертаційного дослідження, яка полягає в тому, щоб на підставі комплексного аналізу чинного законодавства, міжнародних стандартів і європейських практик у сфері протидії торгівлі людьми розв'язати наукове завдання стосовно визначення адміністративно-правових засад взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями, сформулювати пропозиції й рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері. Тож, все вище зазначене свідчить не лише про логічність та послідовність автора у дослідженні, а й про достатній рівень обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій, зроблених автором.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Про високий рівень виконання поставленого завдання та оволодіння здобувачкою методології наукового дослідження свідчить використання, обраних з урахуванням мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження, сукупністю загально-філософських, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження (діалектичний, аналіз та синтез, системний підхід, системний аналіз, системно-структурний, структурно-функціональний, класифікації та групування, логіко-семантичний, морфологічного аналізу, формально-юридичний, формально-логічний, прогнозування та моделювання).

Завдяки такій широкій методологічній базі, поставленні авторкою, задля досягнення мети дисертаційного дослідження, завдання виконанні на високому методологічному рівні, що слугує підтвердженням оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані дисертанткою в своїй роботі висновки й пропозиції вже впроваджено та використовуються у науково-дослідній діяльності та освітньому процесі, про що свідчать Акти впровадження, які є додатками до дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційне дослідження Н. Ю. Небитової має чітку структуру, визначену вимогами, що викладені в положеннях МОН та, зокрема, у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44.

Дисертаційна робота складається з анотації, списку опублікованих праць за темою дисертації, змісту, вступу, трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (275 найменувань на 37 сторінках) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 243 сторінки, основний текст – 180 сторінок.

В **анотації** викладено в стислій формі основні тези, категорії та поняття, запропоновані авторкою, на підставі комплексного аналізу чинного законодавства, міжнародних стандартів і європейських практик у сфері протидії торгівлі людьми надано нове наукове роз'яснення особливостей адміністративно-правових засад взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями, а також сформовано пропозиції й рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері. Анотація викладена українською та англійською мовою.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність. Визначено мету, об'єкт, предмет дисертаційного дослідження та поставлено наукові завдання. Зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Охарактеризовано методи дослідження з зазначення підрозділів, в яких автор їх використовував. Окреслено наукову новизну отриманих результатів, що зумовлена характером обраної теми та підходом до її дослідження, практичне значення отриманих результатів та викладено дані щодо проходження основними теоретичними положеннями та практичними результатами апробації.

У **першому розділі** «Теоретико-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» дисертанткою узагальнено наукові підходи до розуміння сутності поняття «взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми», проаналізовано наукові дефініції даної категорії та визначено найбільш принципові моменти, які характеризують сучасний стан її теоретико-методологічних досліджень. Досліджено правову природу таких категорій, як «протидія торгівлі людьми», «попередження», «запобігання», «боротьба», «взаємодія», «профілактика»; визначено притаманні їм риси; окреслено основні засади їх співвідношення між собою. Сформовано систему суб'єктів протидії торгівлі людьми в Україні як сукупності таких, що: зобов'язані протидіяти вказаному явищу (Президент України, Кабінет Міністрів України та його міністерства, Верховна Рада України, Генеральна прокуратура України, Національна поліція та інші правоохоронні органи, центральні органи виконавчої влади, місцеві органи виконавчої влади, закордонні дипломатичні установи України; заклади допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми; органи місцевого самоврядування); в окремих випадках можуть за їх згодою залучатися до реалізації заходів протидії (підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські організації та окремі громадяни). Запропоновано внести зміни та доповнення до частини 1 статті 5 Закону України «Про протидію торгівлі людьми», виклавши її у такій редакції: «Суб'єктами, які здійснюють

заходи у сфері протидії торгівлі людьми є: 1) Президент України; 2) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; 3) Кабінет Міністрів України; 4) центральні органи виконавчої влади; 5) правоохоронні органи та органи системи правосуддя; 6) місцеві органи виконавчої влади; 7) закордонні дипломатичні установи України; 8) заклади допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми; 9) громадські інституції.

У другому розділі «Адміністративно-правовий механізм взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» дисертанткою проаналізовано сутність і зміст адміністративно-правового механізму взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми. Визначено загальні та спеціальні ознаки, які характеризують вказаний механізм; окреслено його структуру. Доведено, що адміністративна процедура взаємодії органів Національної поліції України з громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми фактично є відсутньою. Застосовними є положення загальних порядків формування комунікативної співпраці органів Національної поліції з громадськістю.

У третьому розділі «Шляхи вдосконалення здійснення взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» окреслено сучасне бачення мети, цільової спрямованості й основних напрямків вдосконалення взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми. З'ясовано, що для кращого розуміння специфіки торгівлі людьми та потреб жертв торгівлі людьми в окремих країнах створенні спеціальні підрозділи поліцейських (Шотландія, Польща, Франція). При цьому в Шотландії та Франції поліція є основним органом, який є відповідальним за протидію торгівлі людьми, на відміну від США, де основним таким органом є Міністерство охорони здоров'я та соціальної політики.

Узагальнено, що без аналізу рівня обізнаності населення про причини та наслідки торгівлі людьми не можливо розробити ефективні заходи щодо її подолання. З метою удосконалення діяльності органів Національної поліції

України щодо підвищення обізнаності населення про причини та наслідки торгівлі людьми, запропоновано розробити Стратегію взаємодії органів Національної поліції з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми в Україні та План заходів її реалізації, що передбачатимуть такі перспективні напрямки як: а) інституційно-правовий – розробка та прийняття Концепції підвищення рівня обізнаності населення про причини та наслідки торгівлі людьми, що визначатиме конкретну групу у складі Національної поліції, яка буде відповідати за вказаний напрямок; б) інформаційний – створення спільного кол-центру та он-лайн платформи з активним чатом де можна поставити запитання та отримати відповідь від усіх зацікавлених суб'єктів протидії торгівлі людьми; в) просвітницький – створення електронного курсу для суб'єктів протидії торгівлі людьми з питань ідентифікації жертв торгівлі людьми та методичних рекомендацій для тренерів; г) аналітичний – проведення постійного моніторингу ефективності запланованих та проведених програм та заходів; г) координаційний – визначити Департамент комунікації Міністерства внутрішніх справ України координатором в розробленні спільних нормативно-правових актів у сфері підвищення обізнаності населення про причини та наслідки торгівлі людьми.

В підсумку кожного розділу та всієї дисертаційної роботи, дисертантка наводить висновки, які відповідають змісту проведеного наукового пошуку кожного розділу та дослідження загалом, які свідчать про пропорційне виконання поставлених наукових завдань та як результат - досягнення авторкою поставленої мети дослідження.

При цьому сформульовані висновки та пропозиції є достатньо аргументовані та оригінальні, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Результати дисертаційного дослідження Н. Ю. Небитової на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» є

достатньо обґрунтованими і виваженими, а тому можуть використовуватись у нормотворчій діяльності, в подальших наукових пошуках, освітньому процесі у вищих навчальних закладах, а також при підготовці наукових публікацій та монографічних досліджень у сфері протидії торгівлі людьми.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи отриманні Н. Ю. Небитовою результати здійсненого нею дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання.

По-перше, попри прагнення автора висвітлити окремі аспекти протидії торгівлі людьми як комплексної проблеми в період війни, замало уваги приділено питанню актуалізації знань щодо ідентифікації постраждалих осіб, особливо – дітей.

По-друге, автор, на наш погляд, не достатньо уваги приділяє розкриттю змісту основних складових адміністративно-правового механізму взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми. Так, в розділі 2 нею досліджено види та напрями взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми, адміністративно-правові інструменти такої взаємодії структуру такого механізму та адміністративні процедури взаємодії, але поза увагою залишились такі елементи, як організаційний та функціональний.

По-третє, за межами уваги дисертантки залишились такі важливі адміністративно-правові аспекти, як форми та методи взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми. Водночас, дослідження цих аспектів наразі має важливе практичне значення і значно посилює б практичну цінність роботи.

Зазначені зауваження та рекомендації носять дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня та практичної значущості представленого до захисту дисертаційного дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць Н. Ю. Небитової фактів порушення академічної доброчесності (плагіату чи фальсифікації) не виявлено. Дисертація Н. Ю. Небитової є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне і прикладне значення.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Небитової Наталії Юріївни на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею, що має вагомe теоретичне і прикладне значення, яка відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її авторка Небитова Наталія Юріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –
професор кафедри публічного управління
та адміністрування

Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Оксана СТРЕЛЬЧЕНКО

